

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Tertia. De Situ Elementorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

vel alterius materiae combustibilis, apponendo juxta proportionem ignis aquam, quod tamen est contra omnem experientiam: Ergo. Itaque quod dicitur de igne, in ordine ad aquam, potest pariter dici de aqua, in ordine ad ignem; Videlicet hoc flante, posse ipsam aquam ex solo igne nutriri, augeri, & conservari apponendo ignem ipsi aquae, verbi gratia mari, nam si ille ignis immediatè converteretur in aquam maris, aqua illa ex sola appositione ignis cresceret, cum tamen doceat experientia, appositionem ignis, aquam diminueret & extinguere, non verò augmentare.

Pro fine Quaestionis nota, quòd licet ratio Ruvii allegata primò ad probandam Conclusionem bona sit, non omnem tamen effugere difficultatem, nam dicere quis posset, nec Elementa symbola de uno posse transire in aliud, non transendo per medium, cum respectu sui invicem, aequalem habeant oppositionem, unam videlicet qualitatem in summo, alteram ex utraque parte infra, idèd à priori addendam duxi rationem, quae hæc est; Quia videlicet Elementum corrumpens aliud, illud corrumpit per dispositiones disponentes ad introductionem propriae formae, sed Elementum dissymbolum nequit recipere dispositiones disponentes ad formam Elementi contrarii immediatè: Ergò.

QUAESTIO III.

De situ Elementorum.

Supponitur communiter talis Elementorum dispositio, ut videlicet terra infimum occupet Locum, alterum aqua, tertium aër, & supremum ignis, nam Elementum, quo gravius est, eò est inferius, terra autem cum sit gravissima, infimum tenere Locum, & super eam, aquam patet ex illo Gen. 1. *Congregentur aquae, quae sub Caelo sunt in unum, & appareant arida.* Super terram, & aquam, esse aërem, omnibus est in propatulo, & si ignis in determinato Loco conservari exigit, omnium supremum occupabit Locum. Verùm tamen quamvis hoc suppositum communiter teneatur, duae tamen occurrunt examinandae difficultates, prima est de terra, respectu aquae; An videlicet facta comparatione inter partem terrae, reliquis omnibus altiore, & inter partem aquae, reliquis omnibus aquae partibus altiore, altior sit terra, quam aqua? Secunda difficultas est omnino pervetusta, & sopita, à recentioribus tamen excitata; An videlicet detur aliquis ignis praeter eum, qui apud nos existit? Pythagorici, teste Aristotele 2. Caelo c. 13. t. 73. ignem in centro terrae constituiebant, quid autem nobis videatur de ignis Loco, apperiet Conclusio secunda, interim sit ad primam difficultatem prima, in qua

DICO I. Terra est in medio mundi sita.

Probatur I. ex navigatione eorum, qui ferè totam terram obeuntes experti sunt, eam nullibi attingi à Caelis, sed undique ab aère & à Caelis maximè distantibus circumdari. Deinde: Quia exploratum est, Solem, Lunam, & astra similia, ejusdem magnitudinis appare-

re Antipodibus, & nobis, quod indicium est, eam aequaliter distare à terra, alioqui enim majoris magnitudinis apparerent in ea parte terrae, quàm minus distarent à Caelis. Idem etiam evidentius constat ex Ecclipsibus Lunae, quam constat Ecclipsari, quandocumque è diametro est opposita Soli, quod non contingeret, nisi terra interjecta, quae causat umbram, esset in mundi medio. A priori verò ratio est, quia terra mixta, in quibus predominatur terra ubique habent vim descendendi à superficie Caeli ad Locum distantem, sicut lineae à circumferentia confluunt ad centrum commune, quod experientia constat; Ergò necessariò dicendum est, terram esse in medio mundi, quod saepius, & pluribus modis significatur in sacra Scriptura ad praedicandam potentiam Dei, qui potuit terram super nihilum constituere, firmatam stabilitate sua, ita ut tam naturale sit terrae, in mundi medio existere sine Fundamentis, & circa illam plantas & animalia, ac est igni calefacere. Sic enim Psal. 103. Dicitur: *Fundasti terram super stabilitatem suam,* ubi per stabilitatem intelligit summum illud gravitatis pondus, quòd naturaliter in mundi centro immota manet. Et Job. 26. *Qui appendit terram super nihilum,* hoc est super nullum Fundamentum, seu Firmamentum. Ob eandem etiam causam, quam explicuimus, dicitur terra esse in infima parte mundi, quemadmodum enim in viventibus illa pars, per quam sumitur alimentum, ut vivens conservetur, dicitur superior, opposita inferior. Ita in universo illa pars, in qua corpora Caelestia gubernant, & conservant mundum, dicitur superior, quae circularis est, sicut corpora Caelestia. Opposita verò, quòd magis distat à Caelis, quae est in centro Caelorum, dicitur pars inferior universi.

Dices. Psal. 23. dicitur: *Quia ipse super Maria fundavit eum, & super flumina preparavit eum,* scilicet orbem terrarum. Psal. 135. *Qui firmavit terram super aquas.* Est igitur terra fundata super aquas. Respondet Euthymius hæc verba intelligenda esse non de toto Elemento aquae, vel terrae, sed de iis aquis, live marinis, live pluvialibus, quae subterraneis meatibus cursus suos agunt. Probabilius tamen Respondeo; Illis verbis solùm significari, terram esse factam superiorem, & eminentiorem aquis: Quae sententia etiam placet Peierio in primo cap. Gen. super illa verba; *Caelum & terram.* Unde

Dico secundò: Terra elevatior est aqua comparando paribus omnibus ad se invicem; Constituitque eam ea unum globum.

Probatur autem primò, Ex Scriptura Psal. enim 23. legimus *terram fundatam super Maria;* His autem verbis, ut supra dictum est, apertè significatur super Maria, hoc est in Loco superiore propinquioreque Caelo terram existere. Et Psal. 106. qui à terra pergunt in mare descendere dicuntur; *Qui descendunt mare in navibus.*

Probatur secundò, Ex Autoritate SS. Patrum D. Augustini lib. 1. qq. M m m m 3 Gen.

III.

Explicatur Scriptura dicens terram positam super aquas.

IV.

Terra elevatior est aqua.

XI.

Dispositio elementorum.

II.

Gen. q. 132. ubi supra dictum Psalmum hæc habet: Hæc locutio si intelligatur in Psalmo 1. ubi scriptum est: Qui fundavit terram super aquam, non coguntur homines putare, sicut navem natam super aquam: Secundum enim hanc locutionem recte intelligitur, quod altior sit terra, quam aqua: Altius quippe ab aquis susollitur, ubi habitant terrena animalia. Et alibi, ut lib. 5. Deut. q. 5. Deinde probatur experientia primò, quia non minus ventorum, aut remigum subsidio indigent naves, ut moveantur ad litora, quam ut ab his in altum. Deinde: Defectu ventorum sæpè contingit detineri naves, ut portum subire nequeant, hoc autem contingere nullo modo posset, si maris superficies paulatim magis ac magis se attolleret, magisque ac magis à centro mundi recederet; Esset enim difficillimum navim onustissimam, quò inclinat ad centrum mundi ascendere per superficiem maris, & contra facillimum eandem, licet onustissimam, etiam sine vento, vel remis per viam declivem, ac lubricam moveri, ad terram inferiorem, imò facilius esset onustam moveri ad portum, quam vacuum. Adde, quòd nec teneri, quin quàm celerrimè portum subiret, posset. Quemadmodum nec lapis è Loco editiore devolutus, quin ad ima ruat.

V.
Probatur
etiam experientia
Lusitanorum.

Secundò: Manifestis indicibus deprehensum est ab iis, qui è Lusitania solventes petunt novam Hispaniam, postquam per 15. gradus progressi sunt, una hora citius illis occidere & oriri Solem, quàm existentibus in Lusitania, at si in altum assurgat aqua maris citius in illo ultra illos gradus apparere Sol deberet, quemadmodum & iis, qui altissimos montes conscendunt, citius orientem Solem conspiciunt, quàm qui degunt in imo. Præterea certum & indubitatum est, aquam suapte naturam gravem naturaliter non à Loco inferiori ad superiorem & Cælo propinquiorem ferri, sed contra à Loco altiori defluere ad declivorem. Certum autem etiam est experientia, omnia flumina motu naturali descendendo petere mare, ad radices enim montium gyRANDO variosque flexus efficiendo viam sibi inveniunt, efficiuntque alveum versus mare declivem, ut motu naturali tendant in ipsum, etsi forte obstaculum inveniant, efficiuntque paludes & lacus, & à summitatibus obstaculorum, si sufficiens aquæ copia sit, iterum fluunt flumina. Quarto compertum est, plurimas in medio mari esse Insulas, Insula autem medio in mari nihil aliud est, quàm terra eo in Loco super aquas elevata. Ratione verò idem probatur; Quia fieri non potest, ut in Loco eminentiore, quàm mare, sit mare, quin statim defluxu circumdet, & cooperiat terram. Ergò cum videamus mare id non facere, sed suo se Loco continere, non in Loco editiori, quàm terram esse, consequens est.

VI.
Non solum
aque rotunditas.

Dices: Causam, cur non defluant aquæ, esse propensionem, quam habet aqua ad figuram rotundam. Sed contra est; Quia, licet exigua quantitas aquæ sese rotundet, magna tamen aquæ quantitas, propter vim ponderis retinere figuram rotundam minimè potest. Unde videmus aquæ guttulas rotundas gravi-

tatis majoris accessione, relicta orbiculari figurâ defluere.

Dices 2. Impediri defluxum illius, propter inclinationem, quam habet, propter, vel ad bonum universi: Sed contra est; Quia si in aqua esset inclinatio, quâ impediretur propter bonum universi, ne è Loco eminentiori descendendo cooperiret terram: Primò talis inclinatio semper fuisset in illa, esset enim naturalis illi, fluens à forma illius, hinc autem sequeretur, initio mundi conditi aquas terræ globum ambuisse non naturaliter, sed violenter, quòd falsum est. Deinde sequeretur, quoties periculum esset, ne aquis operiretur terra, aut aliqua pars illius discooperata, non defluere aquas, propter huiusmodi inclinationem ad bonum universi, hoc autem falsum etiam est; Contra enim experientia, vi tempestatum, ingentem sæpè aquarum vim effundi super litora, & integras nonnunquam provincias opprimi à mari.

Dices 3. Divinâ potentia cohiberi aquas ne diffluant, id enim insinuat Scriptura, ut patet ex Psal. 32. & 103. Job. 38. in quibus significatur aquas marium omnipotentem virtute Dei, quasi in utre congregatas detineri, ne defluentes cooperiant terras. Sed contra est, quia gratis asseritur perpetuum in rebus naturalibus Miraculum, cum nihil sit in sacris Literis, quòd significet aquas marium, ne labantur in declivia, perpetuo detineri Miraculo. Sed quia naturæ Author aquæ vim & propensionem indidit manendi in Locis humilioribus, quia ingentes cavitates & receptacula in terra pro iisdem præparavit, qui à terra suspensæ collectas, in unum eas Locum collegit, quæ magna Scopulorum montium & litorum impedimenta illis objecit, & quasi aggregatam, ne ad cooperiendam eluvione terram possint erumpere, conclusit, idè in Scripturis lapidatur, maris aquas à Deo teneri quasi in utre, ligari, congregari, lege & præcepto, ne exeant, cohiberi, ejusque hoc nomine, idque mentis simè, potentia prædicatur.

Dices 4. Navigantes cum ex alto in oram maritimam invehuntur, narrant, terram sibi infra mare videri jacere, & quòd propriis accedunt ad littus, eò sibi altissima quæque, ut turres & montium juga clarius apparere, paulatimque assurgere. Deinde: Flumina & fontes originem ducunt ex mari, omnia, inquit Eccles. 1. Flumina intrant in mare, & mare non redundat; ad Locum, unde flumina exeunt, revertuntur, ut iterum fluant, hoc autem, nisi altior sit aqua, quàm terra, intelligi nequit, quomodo enim possent aquæ fluviales è montium supercilis scaturire? Deberent enim contra naturam suam ascendere ad Locum eminentiorem eò, à quo derivantur, quòd fieri non potest, cum aqua per venas & meatus tantum accedat, & non amplius, quantum prius descendit, & non amplius, quantum prius descendit, constat in fontibus artificialibus. Respõdeo ad illud, quòd dicitur de navigantibus ortum ducere ex deceptione sensus: Decipiuntur enim navigantes, dum vel à terra recesserint, vel ad eam accedentes, è longinquo illam prospiciunt, judicantque mari esse depre-

rem, atro, vel certè accedente ad atrum colore terræ, existente circa lucidum colorem maris. Color enim niger, quia propter minorem activitatem minus, quàm candidus, sensum movet, profundior apparet, & depressior, unde pictores profunditatem putei aut cuiusvis alterius rei depingere solent atro colore, candido circumposito. Ad illud de egressu fluminum è mari, Respondeo: Deum cum tertiâ creatio- nis mundi die collectas unum in Locum aquas secrevit, & terræ cavernis incluserit, simul in di- versas terræ partes, per occultos meatus, & cur- riculos, magnam aquæ copiam è mari corriva- tam dispersisse, ex quibus per terræ latebras diffusis, eadem tertiâ die plurimi fontes, & amnes, divinò imperiò manarunt; partim etiam postea exiterunt. Vapores etiam, qui ascen- dunt per terram, eamque humectant, ex mate- ria maris proveniunt. Aquæ denique pluvia- les, ex vaporibus, qui magna ex parte vi astro- rum elevantur è mari, producuntur in aère, quibus deinde fontes & flumina incrementum capiunt non modicum. Has igitur ob causas, egredi è mari altiùs flumina dicuntur.

Dico secundò: Datur, præter hunc nostrum ignem, sub concavo lune ignis Elementaris ejusdem rationis specificæ cum hoc nostro, non habet tamen sic qualitates ita puras, ut ille.

Probatur prima pars autoritate SS. Patrum. Augustini lib. 4. Civit. 11. dicen- tis: Æther aërem submersum amplectitur. Et 22. cap. 11. ait: Aërem medium poni inter ignem de- super, & aquam super. Postremò si ita est Eleme- ntorum ordo dispositus, ut secundùm Platonem, duobus mediis, id est, aëre & aquâ, duo extrema jungantur, id est ignis & terra, Cælique obtineant illinc summum Locum. Et alibi sæpè, clarissimè ordinationem Elementorum sic adstruit ferm. 147. semp. cap. 7. Quere quid in imo sit? Terra est. Quid desuper? Aquâ; quid super aquam? Aër. Quid super aërem, Æther est? Per ætherem autem intelli- git ignem supra cap. 6. Æther est Cælum, & ignis ille liquidus Cælum est. D. Bernardi tract. de vita solitaria cap. 15. ubi dicit: Hæc enim sur- sum tendit, sicut ignis ad Locum suum; ergò suppo- nit ignem superius esse, alioquin non compara- ret ascensum animæ ascensionis ignis ad Lo- cum suum; ex quo ascensu etiam sæpè D. Au- gustinus probat ignem esse superius. Hanc eandem partem probant aliqui: Quia si unum contrarium est in rerum natura, etiam debet esse alterum, à quo temperetur, & impediatur, ne in se convertat totum universum, sed in re- rum natura datur, aqua summè frigida confi- tuta in propria regione mundi, ergò & Ele- mentum ignis in alia regione, ut per id summâ frigiditas aquæ possit temperari, constitui de- bet. Hæc tamen ratio, licet concludat, in re- rum natura esse ignem, quod sine ratione constat sensu, non tamen concludit intentum. Responderi enim posset ab Authoribus oppo- sitæ sententiæ, ad aquam temperandam suffi- cere ignes, qui in his inferioribus generantur: Et Solem, qui suo calore longè plus temperat hanc regionem, quàm Elementum ignis, etiam si illud concedatur, & hanc fuisse causam, cur ignis non fuerit productus in tanta mole, in

quanta producta sunt alia Elementa, quia vide- licet, quod præstari per illud posset, præstatur per Solem, & quia ignis eo in Loco creatus de- fervire non poterat hisce inferioribus. Alio igitur modo probatur: Quia certum est, cor- pus levius naturaliter petere Locum supra cor- pus, se gravius, sic enim aqua, quia levior est terrâ, Locum naturalem sibi deposcit supra superficiem terræ, aër, quia levior aquâ, supra aquam: ergò pari ratione ignis, cum sit Ele- mentum omnium levissimum, Locum sibi natu- raliter debitum petat in suprema mundi re- gione, quæ est sub concavo Lunæ, & conse- quenter ibi est ignis. Neque enim aut aliud corpus, quàm levissimum, quod diximus esse ignem, esse inibi naturaliter potest, neque nul- lum corpus; ergò necesse, ut ibi sit ignis. Quòd autem ignis sit corpus levissimum naturâ suâ, patet primò experientiâ in flamma puriore & scintillis, quæ ob admixtionem gravitatis ter- ræ non deprimuntur violenter, & præsertim in flamma, quæ ex pulvere tormentario gene- ratur, quæ tantâ vi evolat in Locum superio- rem, ut maxima corpora, quantumvis gravia, in altum propellat; Hoc autem fieri non pos- set, nisi ignis, naturaliter dispositus, maximam haberet levitatem, ac proinde Locus naturalis ipsius esset Locus supremus. Secundò patet, quia in rerum natura datur summa gravitas, alicui corpori naturaliter conveniens, propter quam illud naturaliter est in infimo universi Loco; ergò & naturaliter dari debet summa levitas, propter quam corpus, cui convenit natu- raliter, petat esse in Loco summo: Hoc autem corpus aliud esse, quàm ignis, non potest; Si quod enim aliud esset, maximè aër, sic tamen non est, cum videamus flammam ascendere per aërem, & consequenter majorem habere levi- tatem, quàm habeat aër.

Dices: Ignis licet ascendat, id tamen non facit, ut petat Locum naturalem, sed, ut humidum aeris dispositum altiùs & altiùs de- pascatur, quemadmodum etiam videmus de- scendere ad candelam recentem extinctam ipsi infernè admotam denudè accendendam ob pa- bulum aptum. Deinde: Quia ignis gravita- tem, aut levitatem potius habet ex materia, in qua producitur, quàm ex se, levitatem præfer- tim summam, sicut enim levis est in flamma, ita gravis in prunis, quæ producuntur ex lignis, & ferro ignito, & constat etiam interdum flam- mas decidere instar Stellarum per aërem. Sed Contrâ; Quia ascendere ignis sursum, etiam ad humidum aërem depascendum non potest, nisi aut per levitatem sibi congenitam, aut vi propulsus; at constat, flammam sursum ferri per aërem nullâ vi penitus externâ pulsam; ergò necesse est, illam nisi aërem transcendere ingenitâ sibi, & connaturali levitate, ac pro- inde corpus levius esse aere, & consequenter omnium levissimum, cui Locus in mundo su- premus sub Cælo debetur.

Ad candelam verò recens extinctam flammam infernè admotam non tam descendit, quàm eam debitè dispositam & applicatam corripit & inflammat, sicut etiam inflammat materiam debitè dispositam, & debitè applicatam

XII.

Probatur ali- ter dari ibi ignem.

XIII.

Probatur ig- nem esse le- vissimum.

XIV.

Ignis non as- cendit ad de- pascendum humidum aërem.

XV.

Quare flam- ma in can- dela descen- dat.

XI.

Hæc probat ali- quid dari ignem.

eatam sibi ad latus. Ad id quod secundo Loco dicitur, negatur ignem habere levitatem ex materia in qua producitur, nam ignis subito in tormentario pulvere accenditur, & ascendit, licet fuerit productus in materia gravi illius corporis: ergo non à materia, sed intrinsecè habet levitatem, & naturà suà majorem, quàm sit levitas aëris. Ignis verò, qui est in prunis, & ferri igniti poris inclusus, non est gravis, sed levis, non tamen subvolat, quia superatur à majori gravitate carbonum, & ferri, quæ cum naturà suà gravia sint, multò ibi in majore quantitate sunt, quàm ignis. Deinde quàmvis ibi ignis haberet gravitatem, non tamen esset hujusmodi gravitas illi connaturalis, sed violenta, quod non impedit, quòd minùs naturà suà possit summam levitatem, sicut aqua cum calore violento conservatur, licet natura sua possit summam frigus. Flammæ verò, quæ sunt extra suum Locum naturalem, ob densitatem materiæ, cui adhærescunt, & admixtionem gravitatis terræ descendunt: Quæ admodum & aër ratione alicujus gravis, cui adhærescit, deorsum fertur nonnunquam. Atque hinc etiam patet ad ultimum argumentum oppositæ sententiæ.

XVI.
Ignis sub concavo est ejusdem speciei.
Secunda pars Conclusionis, nempe: Ignem illum sub concavo Lunæ, esse ejusdem, secundum essentiam, rationis cum nostro, patet à posteriori, quia eandem habet combinationes qualitatum, calorem scilicet & siccitatem, eo modo, quo noster, & quia eundem, quem ille Locum obtinet, petit etiam noster: Nec ullum est Fundamentum asserendi oppositum.

XVII.
Est tamen purior.
Tertia pars Conclusionis probatur primò Authoritate S. Augustini 22. Civit. 11. ubi hæc habet: *Sed ille ignis est tranquillus, purus, innoxius, sempiternus, iste autem turbidus, fumeus, corruptibilis, atque corruptor. Nec tamen corruptis montes, in quibus jugiter aërua, cavernasque terrarum. Esto sit illi iste dissimilis (accidentaliter) ut terrenis habitationibus congruat. Quia ignis hic noster, saltem propter materiam, quæ illi connaturales non sunt, ut majorem densitatem, & permixtionem qualitatum contrariarum, humiditatis & frigoris, quas non admittit ille: ergo.*

XVIII.
In concavo Lunæ, est ignis id tamen nec effeciter probatur.
Dico 3. *Davi ignem infra concavum Lunæ, certà & evidenti ratione probari non potest, nec effecaci impugnari. Hanc credo esse certissimam.*

Probatur prima pars: Quia nullalis ratio, aut experientia asserri potest, unde colligatur, quòd resideat in illo Loco, nec assignari potest ullum emolumentum, aut ornamentum, quod accederet universo ex eo, quòd ibi sit magis, quàm si non esset.

Dicse: Colligi inde ibi esse ignem, quia constat, quòd ascendat sursum motu naturali, nam Elementa non debent habere motum naturalem, nisi ad Loca naturalia, unde terra, & aqua non moventur, nisi deorsum. Contrà primò quia fumus, & multæ aliæ exhalationes ascendunt super aërem, & tamen non dicitur, quòd resideat aliqua quantitas eorum supra

aërem: ergo similiter ex ascensu ignis non debet ibi colligi, quòd sit ibi. Contrà secundò: Quia potest dici, quòd ignis non petat esse sursum, nisi quia ex tali & tali materia generatur, nam in ferro candente, & carbone quiescit à motu sursum: ergo falsum supponit replica.

Dicesecundò: Esse maximum emolumentum, quòd ignis sit in concavo Lunæ in magna quantitate, ut per hoc temperare possit rigorem aëris, ac influxum humidorum astrorum, ut Saturni, Lunæ & aliorum. Contrà primò, potest ille rigor per influentias Solis temperari. Contrà secundò: Quia nullà experientia constat, quòd ille rigor sit tantus, quòd debeat temperari per ignem. Confirmatur hæc secunda pars: Quàmvis aqua petat naturaliter esse supra terram, tamen non debet dici, esse supra terram ex omni parte: ergo quàmvis ignis naturaliter petat esse supra aërem, non debemus hoc dicere, nisi aliunde nobis constet; ex appetitu enim nihil sequitur, nam ignis etiam noster petit esse sursum, ut patet, ex motu ejus sursum, sed non sequitur ex appetitu ignis nostri, quòd sit ibi: ergo nec ex appetitu illius ignis id sequitur.

Probatur secunda pars: Scilicet, quòd nec etiam sufficenter impugnetur. Nam rationes principales, ad improbandum ignem esse infra concavum Lunæ, hæc sunt, scilicet: Quia nimia illius activitas omnia corpora contigua absumeret, & totum accenderet orbem. Secunda: deberet ibi nutrire, & sic omnia in se converteret, vel si non nutreretur, corrumperetur, prout corrumpitur ignis prope nos existens deficiente pabulo. Tertia: Corpora Cælestia non possent frigiditate terrestria, & sublunaria, quin frigiditatem in igne producerent, aliàs agerent in distans, quæ agerent in medium. Quarta denique est, quia à nobis videri deberet: Sed istæ rationes non improbant efficaciter, ignem esse infra Lunam: ergo. Probatur minor refutando eas; nam ad primam facile responderetur, ignis activitatem temperari tum astrorum influxu, quibus incumbit sublunariis providere, ne mutua pugna interimantur, tum ex humiditate aëris, & fortè etiam ex adventitio frigore. Ad secundam dico, ignem illum non indigere pabulo tanto, vel etiam ullo, nam quòd hic apud nos indigeat, provenit ex circumstantiis contrariis cum facile corruptentibus. Ad tertiam Respondeo, posse corpora Cælestia producere in igne aliquem gradum frigiditatis contra propriam ignis inclinationem, quo medio poterunt frigiditatem illo intensiorem producere in reliquis corporibus, quia non est contra naturam agentis naturalis, fortius & intentius agere in distans, quàm in propinquum, quando passim propinquum specialem resistentiam habet respectu effectus producendi. Neque mirandum est, gradum frigiditatis posse in igne recipi; Frequenter enim experimur Elementa cum qualitibus contrariis illis, quas exigunt. Ad quartam denique dico, Lucem ignis esse valdè exiguam, quia valdè exigua est ignis grossities, eo enim ipso, quòd per totam Lunæ superficiem sit expansus, admodum braceæ extenditur.

tenditur, & ita ob tenuitatem grositici seu profundæ mensuræ, quam habet ignis, non potest ex loco ad eum distanti discerni. Dico, non posse discerni; quia forsitan lux ignis à nobis ardetur per modum unius lucis cum luce Lunæ, Stellarum, totiusque Cœli.

QUÆSTIO IV.

De gravitate & levitate Elementorum.

distinguantur. Quia huiusmodi formæ ab invicem separantur: ergo etiam ab invicem distinguuntur. Probatur Antecedens; fumus enim & nubes densiores sunt aere, & tamen eo leviores; lignum est densius aquâ, & tamen est levius ipsâ, quia supernat; similiter plumbum est rarius ferro & tamen illo gravius; glacies densior aquâ & tamen levior: ergo. Quare autem non semper à sensu percipiatur gravitas, ut cæteræ qualitates, videlicet albedo, nigredo, &c. hoc evenit ideo, quia gravitas, & levitas non sunt qualitates activæ, nisi in ordine ad motum, qui non causatur ab ipsis, nisi extra proprium locum existentibus. Sed in contrâ

Arguitur: Si substantia gravis omni accidente ab eo distincto spoliaretur, extra proprium locum, vel ad illum descenderet, vel naturaliter sursum maneret? non secundum, quia sic violenter sifteret, cum ubi sursum non solum sit violentum gravitati, verum etiam ipsi substantiæ; si primum? hoc evenire non potest; nisi quia gravitat: ergo gravitas non est distincta à forma substantiali gravis. Respondeo: In tali casu formam substantialem, verbi gratiâ, terram in aere, terram violentè sursum quieturam cum illud ubi sursum sit contra principium passivum, & passivam inclinationem ipsius, non tamen sequitur, à se ipsa naturaliter deorsum moveri, cum sibi deficiat principium proximum motus deorsum, videlicet gravitas, substantia enim gravis non est principium motus, nisi per gravitatem.

Instatur: Non minùs est naturale formæ gravis Ubi deorsum, quàm sit formæ aquæ, verbi gratiâ frigiditas, sed amissa frigiditate forma substantialis aquæ reducit se naturaliter ad pristinam frigiditatem ex eo, quia est qualitas sibi connaturalis: ergo pariter forma substantialis gravis naturaliter movebit se ad ubi deorsum, quod est sibi connaturale. Respondeo, negando minorem, pro secunda parte; Non enim aqua se reducit ad pristinam frigiditatem eâ ratione præcisè, quia est ei frigiditas connaturalis, sed quia forma substantialis aquæ est immediatum principium productivum frigiditatis, forma verò gravis non est ita immediatum principium productivum motus deorsum, sed solum mediante gravitate, hoc autem quare & unde, nulla à priori potest assignari ratio, nisi quia hæc est hæc forma & illa illa. Ita Scotus 4. d. 12. q. 2. C.

Arguitur 2. Si gravitas & levitas essent qualitates, vel essent primæ, vel secundæ; neutrum dici potest; non primæ, quia nihil ex ipsis fit; non secundæ, quia non fiunt ex primis: ergo. Respondeo primò: Conformiter ad dicta quæstionis primæ præcedentis Disputationis. Respondeo secundò: Esse qualitates secundas, eò quòd à primis dependeant & causentur, licet non totaliter, sed etiam à forma substantiali, & aliis requisitis dispositionibus, videlicet raritate & densitate.

Duæ pariter difficultates in hac quæstione examinandæ sunt, videlicet: an gravitas & levitas sint accidentia distincta à substantia rei gravis & levis? Et: An Elementa gravitent, vel levitent in propria regione, seu loco naturali? Quantum ad primam difficultatem, supponitur communiter in Libris Physicorum, gravitatem & levitatem esse accidentia distincta, sed hoc suppositum nostrum difficultate non caret, nam Averroistæ, quos sequitur Arriaga & Pontius, non distinguunt illas à substantia; alii, quamvis distinguant, tamen gravitatem à densitate & levitatem à raritate distinctam negant, communis tamen distinguit, quam etiam amplectendo

Dico I. Gravitas & levitas sunt qualitates distinctæ realiter à substantia, sicut etiam raritas & densitate. Ita Scotus 2. d. 2. q. 10. & d. 15. q. un. G. Ruvius, Mastrius, &c.

Probatur prima pars primò: In accidentibus Eucharisticis consecratis remanet eadem gravitas, & tamen non remanet eadem forma substantialis panis: ergo gravitas non est ipsa forma substantialis panis, sed ab illa omninò distincta.

Dices: Non manere ibi gravitatem & levitatem, sed Deum effectivè movere illa accidentia, producendo in ipsis impulsus eo modo, quo moverentur, si essent cum substantia & hoc ad occultandum tantum mysterium. Contrâ: quia multiplicantur miracula sine necessitate: ergo. Probatur Antecedens: quia productio talis impulsus est distinctum miraculum à conservatione accidentium sine subiecto, & si dicatur gravitatem esse qualitatem, non conservabitur novo miraculo, quia ad conservationem quantitatis conservabitur & illa, sicut reliquæ qualitates, consequentia patet; quia dum possumus salvare aliquid sine miraculo, non est reducendum ad illud.

Probatur secundò eadem pars: Gravitas & levitas non identificantur materiæ, ut est perspicuum; eadem enim materia sub hac forma gravitat & sub illa levitat; non identificatur etiam cum forma; quia si forma esset spiritualis, ut est in homine, non posset gravitare; ergo est quid distinctum à materia & forma, & consequenter à toto composito: nullus enim dicit, identificari cum unione, cum illa sit merus respectus & quid relativum.

Probatur secunda pars etiam; videlicet: quòd etiam à raritate & densitate
F. Amandi Hermann Physica.

VI.
Terra quæ
sceret sursum
violenter.

Non quia
frigiditas
connaturalis
est aquæ eam
producit, sed
quia principi-
um productivum
circum ha-
bet.

VII.
Sunt qualitates secundæ
dicitur.